

תמונת עתיד – מחשבות על אמון, קהילה ואדריכלות נוף בישראל

אדריכל נוף רז מטלון

▲ מפגש עם משפחות שכולות בקיבוץ בארי

שחיברה בין משפחות החטופים לבין הציבור. לכל משפחה היה מרחב אישי שבו יכלה לספר על האדם שמאחורי תמונת החטוף ולבקש מהציבור פעולות למען יקירה.

כשפתחנו אפשרות לכתיבת מכתבים נכתבו אלפי מכתבים מכל העולם. היום, לאחר שהחטופים שבו, חלקם לא בחיים, הפלטפורמה משמשת גם כאתר זיכרון.

מבלי שהתכוונתי, התחלתי לעסוק ביצירת מרחבים מסוג אחר. לא מרחבים פיזיים, אלא מרחבים אנושיים, המאפשרים לכל אדם לשמור על קולו הייחודי ובו בזמן להיות חלק מסיפור גדול יותר.

לאחר מכן נולד FIELD.

יחד עם אוניברסיטת רייכמן והמועצה האזורית אשכול ניסינו לגבש מסגרת אזרחית חדשה שתאפשר לסטודנטים, לאנשי מקצוע ולקהילות שנפגעו מהמלחמה לעבוד יחד בתהליכי שיקום. עשרות סטודנטים ביקשו להצטרף, שותפויות ראשונות נרקמו, אך הקושי בגיוס תקציבים והמורכבות הרגולטורית הובילו אותי להבין שלפחות באותה נקודת זמן המיזם לא יוכל להתממש כפי שקיוונו.

היום אני רואה בכך כישלון. גם רעיון שלא מצליח להתממש יכול לשנות את מי שאתה. לפעמים הוא אינו קיים כדי להצליח, אלא כדי לחדד את השאלה שאתה באמת מנסה לשאול.

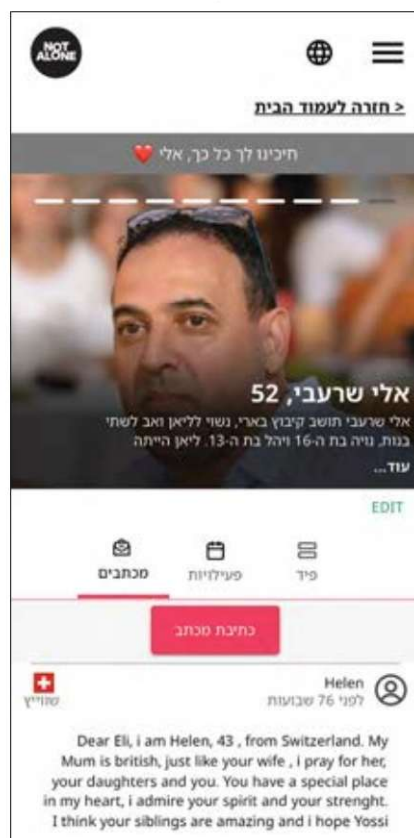
האמון בין אנשים, מוסדות וקהילות נשחקים, הטכנולוגיה לבדה לא תדע לתקן זאת. אמון נבנה באמצעות אחריות, שקיפות והקשבה. לכן את המסע שלי אל העתיד אני מתחיל דווקא כאן, לא בטכנולוגיה אלא באמון.

כל התחדשות מתחילה בפירוק. כשחזרתי למשרד בחנתי מחדש את הפרויקטים שליוויתי במשך שנים. למדתי שכדי להתחיל משהו חדש צריך קודם כול לפנות מקום, ולעיתים הנכונות להיכשל עדיפה על פני המשך תנועה במסלול שכבר אינו מייצר משמעות.

מתוך המקום הזה התחיל מסע שהוביל אותי לשלושה מיזמים שונים. רק בדיעבד הבנתי שהם לא היו שלושה רעיונות נפרדים, אלא שלושה ניסיונות לענות על אותה שאלה.

המיזם הראשון היה Not Alone.

בשיא המאבק להשבת החטופים יצרנו, יחד עם מתנדבים רבים מהארץ ומהעולם, פלטפורמה

▲ עמוד המכתבים של אלי שרעבי באפליקציית Not Alone

אני מניח שלכל אחד מאיתנו יש את תמונת העתיד שלו. יש מי שרואה מול עיניו קטסטרופה טכנולוגית, ויש מי שמדמיין מציאות שבה סוכני AI מבצעים עבורנו את המלאכות המייגעות ומשאירים לנו זמן לעסוק במה שבאמת חשוב.

אני מבקש לנצל את ההזדמנות הזאת כדי לדבר על תמונת העתיד שלי. היא נולדה מתוך חוויה אישית, ואני מקווה שתהווה הזמנה להתבוננות במציאות הישראלית של שנת 2026 ובדרך שבה אני מביט היום על מקצוע אדריכלות הנוף.

תמונת העתיד שלי התחילה בשבעה באוקטובר. המציאות אילצה אותי לקחת פסק זמן מהמשרד ולהניח כמעט את כל הפרויקטים מאחור למשך קרוב לשנתיים. לראשונה מזה כמעט שלושים שנה לא הייתי אדריכל נוף.

זו היתה הפעם השנייה שבה שאלתי את עצמי מי אני ביחס למקצוע שלי. הפעם הראשונה היתה בתחילת מהפכת האינטרנט. אז היו אלה שאלות על מקומו של מקצוע ותיק בעולם משתנה. בשנתיים האחרונות הן הפכו לשאלות קיומיות.

המעורבות בנושאים של חיים ומוות ערערה את תחושת הערך שמצאתי בעשייה האדריכלית. השאלות "למה אני עושה את מה שאני עושה?", "עבור מי?" ו"מה הערך שהעבודה שלי מייצרת?" חזרו בעוצמה שלא הכרתי. אם תרצו, היה זה ריסטארט של כל הנחות היסוד שעליהן נשענה עבודתי במשך שלושה עשורים.

לפני שנגיע ל-AI, תמונת העתיד שלי כוללת חולייה נוספת. השנים האחרונות חשפו בפניי את היחלשותם של מנגנונים ממלכתיים, ובמקביל את עוצמתה של חברה אזרחית יצירתית ואמיצה. בתחילת דרכי העצמאית טעיתי לחשוב שלבד אני יעיל יותר. משבר השבעה באוקטובר, ובמיוחד המאבק להשבת החטופים, לימד אותי אחרת.

ביחד אנחנו טובים יותר. חזקים יותר. יצירתיים יותר.

אני מתכוון ליחסי הגומלין שבין משרדים, בין תחומי ידע, בין יוצרים ובין אנשים שפשוט החליטו לקום ולעשות. להיות חלק ממה שהוא גדול יותר היא תחושה שקשה לוותר עליה. לכן תמונת העתיד שלי היא קודם כול מחוברת יותר. קהילתית יותר.

ואז מגיעה שאלת האמון. אמון הוא יסוד הכרחי בכל עבודת תכנון. אפשר לדבר שעות על בינה מלאכותית, אבל אם יחסי

באותה תקופה התחלתי לעבוד על פרויקט חדש בשם ONJ, One Note Journey.

גם הוא התחיל כרעיון מעורפל. בתחילה הוא כלל לא עסק באדריכלות נוף, אלא בניסיון ליצור קשרים של אמון בין אנשים. רק בהדרגה הוא החזיר אותי, כמעט מבלי שהתכוונתי, אל עולם אדריכלות הנוף.

היום ONJ מאפשר לאדריכלים, אדריכלי נוף ויוצרים להעלות את המקומות שיצרו למפה משותפת, ולחבר אותם מחדש ליצבור שמשמש בהם. יחד נוצרת בהדרגה מפה של המקומות שאדריכלים יוצרים בישראל. אבל מבחינתי הטכנולוגיה היא רק האמצעי.

רק בזמן כתיבת המאמר הזה הבנתי שהרעיון המרכזי כלל לא השתנה.

ב-Not Alone ניסיתי ליצור מרחב אישי לכל משפחה בתוך קהילה אחת גדולה.

ב-FIELD ניסיתי ליצור מרחב שבו לכל קהילה יהיה קול ייחודי בתוך מסגרת אזורית משותפת.

וב-ONJ אני מנסה להזמין כל משרד להיות חלק ממרחב משותף שבו המקומות שיצר ותעשייה שלמה שעומדת מאחורי יצירתם, פוגשים את היצבור שמשמש בהם.

זו גם הסיבה ש-ONJ קיבל את צורתו. הוא אינו רק מקום לשמור בו פרויקטים. הוא מאפשר לעצור מדי פעם, להביט לאחור ולגלות את החוט המקשר בין פרויקטים שנראו בזמן אמת נפרדים לחלוטין. עם הזמן, המפה הזאת יכולה להפוך גם לזיכרון מקצועי משותף. לא רק אוסף של פרויקטים, אלא דרך לראות מה בנינו כאן, אילו רעיונות חוזרים ממקום למקום ואיך המקצוע שלנו משתנה לאורך השנים.

היום, בעיניי, אדריכלות הנוף אינה עוסקת רק בתכנון של מרחב, צמחיה וחומר. היא עוסקת גם ביצירת התנאים למפגש אנושי, בבניית אמון, בזיכרון של מקום וביכולת של קהילה למצוא את עצמה מחדש.

דווקא בעידן שבו הבינה המלאכותית יודעת לייצר תשובות במהירות הולכת וגוברת, הערך האנושי שלנו יעבור מהיכולת לייצר עוד מידע אל היכולת ליצור הקשרים חדשים, לזהות משמעות, לבנות אמון ולהפגיש בין אנשים סביב רעיונות משותפים.

אני באמת לא יודע כיצד ONJ יפגוש את קהילת אדריכלי הנוף, ואם הרעיון הזה יצליח. בשלב הזה אני מבקש מאדריכלי נוף דבר פשוט יחסית: להניח כמה מהמקומות שיצרו על המפה, ולראות יחד מה יכול לצמוח ממנה.

אני מחפש דרכים לבנות מרחבים שבהם הייחודי והמשותף אינם מתחרים זה בזה, אלא מחזקים זה את זה. השאלה הגדולה של השנים הקרובות אינה אם נשתמש בבינה מלאכותית, אלא איזו חברה נבנה, ואיזה בני אדם נהיה, כאשר נעשה בה שימוש.

א מסך הגלריה - פלטפורמת ONJ

א תאור מקום על המפה המשותפת

א מפת הפרויקטים בפלטפורמת ONJ

רז מטלון הוא אדריכל נוף, בוגר הטכניון (1996), שותף של גיא שלף במשרד שלף מטלון אדריכלי נוף בע"מ. בשנים האחרונות עוסק בעיקר בתכנון פארקים וטבע עירוני, ומייסד הפלטפורמה ONJ.

למידע נוסף על המיזמים: <https://not-alone.app>, www.onenotejourney.com